

Near East University

Journal of Near Architecture

Volume/Cilt
9
Issue/Sayı
2

Received:
27.04.2025

Yakın Mimarlık Dergisi

ISSN
2547-8729

Accepted:
11.08.2025

Gaziantep ve Lefkoşa kenti surları içi geleneksel konutlarının termal konfor açısından değerlendirilmesi

Evaluation of the traditional houses of Gaziantep and Nicosia walled city in terms of thermal comfort

Mizgine KARAASLAN¹
Turgay SALİHOĞLU²

ÖZET

Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkan sosyal ve çevresel sorunlara karşı bir yanıt olarak yeniden tanımlanan sürdürülebilirlik kavramı, enerji tüketimini azaltan, kullanıcı konforuna öncelik veren ve mimaride doğal kaynakları en verimli şekilde kullanan yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Termal konfor, iç mekânda yaşam kalitesinin temel bir ölçütü olup, yapının kullanıcıya hava hareketleri, nem ve sıcaklık açısından ideal bir ortam sunmasını ifade etmektedir. Özellikle değişen iklim koşullarında, tüketilen enerjiyi minimum seviyeye indirerek doğal iklimlendirme olan termal konforu sağlamak, sürdürülebilir mimarinin başlıca hedeflerinden biri olmuştur. Bu araştırma, farklı iklim koşullarına sahip Gaziantep ve Lefkoşa Surları içi'ndeki geleneksel yapıların, termal konforu nasıl sağladığını irdeleyip ve bu doğrultuda sürdürülebilir mimari anlayışına nasıl katkıda bulunduğunu değerlendirmektedir. Gaziantep'in karasal iklimine uyumlu şekilde inşa edilen geleneksel evler, dar sokaklar, kalın taş duvarlar, avlu düzenlemeleri, yerel taş kullanımı ve yüksek tavanlarıyla yazın serin, kışın ısı yalıtımını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Lefkoşa Surları içi'ndeki geleneksel evler de Akdeniz iklimine uyum sağlayacak şekilde taş ve kerpiç malzeme kullanımı, avlular, doğal havalandırma öğeleri ve yüksek tavanlarıyla yaz sıcaklarına karşı verimli çözümler sunmaktadır. Gaziantep ve Lefkoşa Surları içi'ndeki geleneksel yapılar yönlenme, açıklık düzenlemeleri, mekânsal organizasyon ve malzeme seçimi gibi mimari öğeler, yaşam kalitesini artırmak ve enerji tüketimini azaltmak amacıyla tasarlanıp, termal konforu sağlamaktadır. Sonuç olarak, Gaziantep ve Lefkoşa Surları içi'ndeki geleneksel yapılar, yerel iklimle uyumlu olarak şekillenip, kültürel ve estetik değerleri taşıyarak, aynı zamanda sürdürülebilir mimarinin modern ilkelerine rehberlik eden değerli örnekler olarak kabul edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilir mimarlık, Termal konfor, Geleneksel yapılar, Gaziantep, Lefkoşa surları içi.

¹ Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs. 20243887@std.neu.edu.tr ORCID: 0009-0008-4779-0237
² Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mim. Böl., Lefkoşa, K. Kıbrıs. turgay.salihoglu@neu.edu.tr ORCID: 0000-0003-0672-6593

ABSTRACT

The concept of sustainability, redefined as a response to the social and environmental problems that emerged after the Industrial Revolution, has led to approaches that reduce energy consumption, prioritize user comfort, and utilize natural resources in architecture in the most efficient way. Thermal comfort, a fundamental measure of indoor quality of life, refers to a building's ability to provide an ideal environment in terms of air movement, humidity, and temperature. Especially under changing climate conditions, achieving thermal comfort through natural climate control while minimizing energy consumption has become one of the main goals of sustainable architecture. This study examines how traditional buildings in Gaziantep and the Walled City of Nicosia, which have different climatic conditions, achieve thermal comfort and how they contribute to the understanding of sustainable architecture in this context. Traditional houses in Gaziantep, adapted to the continental climate, are designed to stay cool in summer and provide insulation in winter through features such as narrow streets, thick stone walls, courtyard arrangements, the use of local stone, and high ceilings. Likewise, traditional houses in the Walled City of Nicosia, adapted to the Mediterranean climate, offer efficient solutions to summer heat through the use of stone and adobe materials, courtyards, natural ventilation elements, and high ceilings. The architectural elements of traditional buildings in Gaziantep and the Walled City of Nicosia such as orientation, the arrangement of openings, spatial organization, and material selection are designed to enhance quality of life and reduce energy consumption, thereby achieving thermal comfort. In conclusion, the traditional buildings of Gaziantep and the Walled City of Nicosia, shaped in harmony with the local climate and reflecting cultural and aesthetic values, are recognized as valuable examples that also guide the modern principles of sustainable architecture.

Keywords: Sustainable architecture, Thermal comfort, Traditional buildings, Gaziantep, Nicosia walled city.

1. GİRİŞ

Sanayi Devrimi, insanlık tarihinin dönüştürücü bir süreci olarak 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılı kapsayan bir dönemde yaşanmıştır. Bu dönem, tarihte önemli bir kırılma noktası olmuştur. Sanayileşme, teknolojik ilerlemeler ve büyük ekonomik büyüme getirirken, aynı zamanda kaynakların tükenmesi, ormansızlaşma ve kirlilik gibi çevresel sorunların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Ayrıca, artan sosyal eşitsizlikler ve zorlu çalışma koşulları gibi toplumsal sorunlar da gündeme gelmiştir. Tüketime yönelik kısa vadeli odaklanma ve kitlesel üretim, kaynakları hızla tüketen ve sürdürülemez döngüler oluşturan uygulamalara yol açmıştır. Fosil yakıt kullanımındaki artış, çevresel tahribatı daha da ağırlaştırırken, bu kaynaklara duyulan bağımlılık uzun vadede ciddi problemlere neden olmuştur. 20. yüzyılın ortalarında, sürdürülebilirlik kavramı, Sanayi Devrimi'nin ekonomi, toplum ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerine bir tepki olarak gelişmiştir. Sürdürülebilirlik, mevcut ihtiyaçları karşılayanın yanı sıra, gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama imkânlarını riske atmama prensibini ifade etmektedir. Bu kavram, çevresel, sosyal ve ekonomik unsurları bir araya getirerek kalkınmaya dengeli bir yaklaşım sunmayı amaçlayan bütüncül bir anlayışı temsil eder. Sürdürülebilirliğin temel hedefi, çevrenin, insanların ve toplulukların uzun vadeli refah ve sağlığını destekleyecek sistemler, yöntemler ve yaşam biçimleri oluşturmaktır (Allen, 2017; Schwab, 2019).

1970'li yıllarda bilim insanları, sosyal reformcular ve çevreciler, sadece ekonomik büyümeye odaklanmanın yeterli olmadığını, aynı zamanda toplumun ve çevrenin refahını da dikkate alan yeni bir kalkınma modeli gerektiğini vurguladılar. Bu dönem, insan yaşam kalitesini yükseltmeyi ve çevresel etkileri en aza indirmeyi hedefleyen sürdürülebilir mimarinin ortaya çıkışına da sahne olmuştur. Sürdürülebilir mimari, doğal kaynakları en verimli şekilde kullanan, enerji tüketimini minimuma indiren ve yaşam döngüsü boyunca çevre dostu olmayı hedefleyen yapıların tasarımı ile inşasını ifade eder. Bu yaklaşım, binaların yalnızca estetik açıdan hoş ve konforlu olmasını değil, aynı zamanda işlevselliklerini uzun vadede korumasını da amaçlar (Bennetts vd., 2003). Sürdürülebilir mimaride, çevreye verilen zararı en aza indirmek, enerji verimliliğini artırmak ve kullanıcıların yaşam kalitesini yükseltmek öncelikli hedefler arasında yer alır. Bu doğrultuda, yenilenebilir ve geri dönüştürülebilir malzemelerin tercih edilmesi, enerji tasarrufu sağlayan teknolojilerin uygulanması, doğal aydınlatma ve havalandırma sistemlerinin kullanılması gibi yöntemler ön plana çıkar. Böylece hem çevresel sürdürülebilirlik hem de ekonomik verimlilik sağlanırken, yapıların karbon ayak izi önemli ölçüde azaltılır ve performansları uzun vadede korunmuş olur (Şahinöz, 2019; Çiğın ve Yamaçlı, 2020).

Sürdürülebilir mimarinin temel unsurlarından biri, doğal iklimlendirmenin bir diğer deyimle termal konforun sağlanmasıdır. Bilim insanlarının ortaya koyduğu veya yeniden tanımladığı termal konfor, iç mekân sıcaklığını ideal düzeyde tutarak kullanıcıların enerji tüketimi yüksek sistemlere (örneğin, ısıtma cihazları veya klima) ihtiyaç duymadan rahat hissetmelerini ifade etmektedir. Kullanıcıların yaşam kalitesi açısından kritik bir unsur olan termal konfor, yalnızca bireylerin fiziksel rahatlığını ve sağlığını desteklemekle kalmaz, aynı zamanda bir binanın enerji tüketimini optimize ederek sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına da katkıda bulunur. İç mekân sıcaklıklarının mevsimsel koşullara uygun şekilde düzenlenmesi hem konfor seviyesini artırır hem de gereksiz enerji kullanımını önleyerek çevresel etkilerin azaltılmasına yardımcı olur. Bu nedenle termal konfor, enerji verimliliği, iklim dostu teknolojiler ve sürdürülebilir tasarım ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir. Birbirini tamamlayan bu unsurlar, teknolojik ilerlemenin insan refahıyla ve çevrenin korunmasıyla dengelenmesini sağlayan bütüncül bir kalkınma yaklaşımının önemini açıkça ortaya koyar. Böyle bir yaklaşım hem mevcut yaşam standartlarını iyileştirmeyi hem de gelecek nesillerin sağlıklı, yaşanabilir çevrelere sahip olmasını güvence altına almayı hedefler (Gezer, 2013; Nagashima vd., 2018).

Hâlbuki tüm bu unsurların geleneksel mimaride var olduğunu görülmektedir. Çünkü geleneksel mimari, yüzyıllar boyunca gelişerek termal konfor sağlayan ortamlar oluşturmak amacıyla tasarlanmış çeşitli bina stilleri ve tekniklerini içermektedir. Termal konfor, insanların ne çok soğuk ne de aşırı sıcak hissettikleri, iç mekân sıcaklıklarının refah ve sağlık için uygun olduğu bir durumu etmektedir. Geleneksel konutlar ise, belirli bir bölge, kültür ya da tarihi döneme ait tasarımlar, malzemeler ve yöntemler kullanılarak inşa edilen yapıları tanımlamaktadır. Geleneksel yapılar, çevresel koşullar ve yerel iklimlere uyum sağlayarak, ideal termal konforu elde etmek için modern mekanik sistemlere, örneğin merkezi ısıtma ya da klima gibi, çok bağımlı olmadan özgün yöntemler geliştirmiştir.

Bu teknikler, yalnızca konfor sunmakla kalmaz, bunun yanı sıra sürdürülebilir olup, günümüzde çevre dostu ve enerji verimli binalar inşa etme çabalarına da uygundur (Bekar ve Altuntaş, 2021).

Bu çalışmada, Türkiye’ den Gaziantep ve Kıbrıs’ın başkenti olan Lefkoşa Surlariçi geleneksel evleri, termal konfor şartları açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Gaziantep’in geleneksel evleri, bölgenin sosyal yapısını, iklim özelliklerini ve zengin kültürel mirasını yansıtmaktadır. Anadolu’da Gaziantep kentindeki geleneksel evlerin örnek alınma nedeni, bölgenin iklimine uyum sağlayan yerel mimari özelliklere sahip olması ve kentin Tarihi İpek Yolu üzerinde yer alarak tarih boyunca insan hareketliliğinin yoğun olduğu bir uğrak noktası olmasıdır. Hem işlevsellik hem de yerel gelenekleri bir araya getiren bu yapılar, iklime duyarlı mimarinin mükemmel örneklerinden biridir.

Lefkoşa Surlariçi geleneksel evleri, Kıbrıs’ın mimari ve kültürel mirasının önemli bir unsuru olarak öne çıkmaktadır. Kıbrıs’ın başkenti Lefkoşa’nın tarihi surları içinde bulunan bu yapılar, adanın benzersiz kültürel etkilerini ve tarihini yansıtarak, Akdeniz iklimine uyum sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Kıbrıs Adası’nda Lefkoşa kentinin örnek olarak seçilmesinin sebebi, adanın zengin bakır madenlerine sahip olması, Akdeniz ticaret yolu üzerinde bulunması ve bölgedeki stratejik konumu sayesinde tarih boyunca sürekli insan hareketlerine sahne olmasıdır. Tüm bu insan hareketlerine rağmen, kendi kendine has bir geleneksel mimari oluşmuştur. Surlariçi geleneksel evlerinin mimarisi hem estetik açıdan hem de işlevsel olarak kendine özgü bir karakter sunmaktadır.

2. METODOLOJİ

Bu çalışmada, Gaziantep ve Lefkoşa Surlariçi’ndeki geleneksel evler termal konfor açısından araştırılıp değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, yerinde fotoğraf çekimi, analiz ve gözlem gibi görsel-analitik yöntemler kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde ise, her iki bölgede bulunan geleneksel yapılar, belirlenen mimari kriterlere göre incelenmiştir. Bu kriterler; arazi kullanımı ve yönlenme, mekân organizasyonu, yapı malzemesi, avlu, açıklıklar (kapı ve pencere) ve cumba gibi yerel mimarinin temel öğelerini kapsamaktadır. Bu analiz parametreleri, yalnızca geleneksel mimarinin fiziksel ve işlevsel özelliklerini değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik ilke ve hedefleriyle olan ilişkisini de ortaya koymaktadır. Yerel malzeme kullanımı, doğal havalandırma, pasif ısıtma-soğutma çözümleri, gölgeleme elemanları ve iç-dış mekân ilişkileri gibi mimari unsurlar hem Gaziantep hem de Lefkoşa Surlariçi’ndeki çevresel sürdürülebilirliği destekleyen stratejiler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışma, geleneksel mimarinin sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarıyla nasıl örtüştüğünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Alan çalışması sırasında elde edilen bulgular, geleneksel yapıların çevresel koşullara ve yerel iklime göre nasıl tasarlandığını anlamaya yönelik incelenmiştir.

Her yapının sürdürülebilirlik potansiyeli, çevre ile etkileşimi ve kullanıcı konforu belirlenen kriterlere göre göz önünde bulundurulmuştur. Son olarak, elde edilen tüm değerlendirilip, her iki bölgenin yerel mimari yaklaşımları termal konfor (doğal iklimlendirme) çerçevesinde yorumlanmıştır.

3. ALAN ÇALIŞMASI

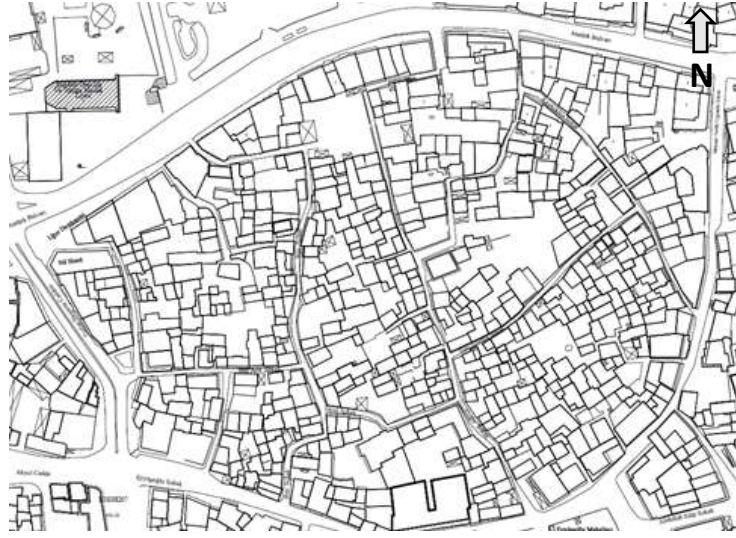
3.1. Gaziantep Kenti

Gaziantep kenti, Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan, 2.500 yılı aşkın geçmişiyle dünyanın en eski yerleşim bölgelerinden biridir. Coğrafi açıdan, Gaziantep, Güneydoğu Anadolu ile Akdeniz bölgelerinin birleşim noktasında yer almaktadır ve bu stratejik konumu, farklı medeniyetler ve kültürler arasında bir köprü işlevi görerek tarihi bir rol üstlenmiştir. Gaziantep, karasal iklim ile Akdeniz iklimi arasında bir geçiş iklimine sahiptir. Yazlar sıcak ve kuru, kışlar ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. Gaziantep'in en soğuk ayı Ocak, en sıcak ayları ise Temmuz ve Ağustos'tur. Gaziantep'te yılın en düşük sıcaklık değeri -17,5 C°, en yüksek sıcaklık değeri ise 44,0 C°, yıllık ortalama sıcaklık ise 14,9 C°'dir (Uğur, 2004; Karaaslan, 2020).

3.1.1. Gaziantep Geleneksel Evleri

Gaziantep, Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan ve zengin mimari ile tarihi mirasıyla öne çıkan önemli bir kenttir. Şehir, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olup, bu birikim mimarisine de yansımıştır. Gaziantep'in geleneksel evleri, bölgenin kültürel çeşitliliğini ve yaşam tarzını yansıtan mimari yapılar arasında yer alır. Bu evler, taş malzeme kullanımı, yüksek duvarlar ve avlu düzenlemesiyle dikkat çeker. Genellikle sokaktan tamamen izole edilmiş olan bu avlular, özel yaşam alanlarını koruma amacı taşır. Evler, yerel iklim koşullarına uyumlu olarak inşa edilmiştir. Mahalle dokusu ise organik olarak gelişmiş, dar sokaklar ve çıkmaz sokaklarla şekillenmiştir. Gaziantep evleri, hem estetik hem de işlevsel özellikleriyle geleneksel mimarinin yaşatıldığı değerli örneklerdendir (Deringöl, 2015; Kaleoğlu Kanalcı, 2012). Aşağıda, Gaziantep'in geleneksel mimarisine ait temel özellikler vurgulanmıştır:

Arazi kullanımı ve yönlenme: Gaziantep'te, konutların mekânlarının farklı yönlere bakması sağlanarak termal konfor artırılmıştır. Evler genellikle güneye yönelmekle olup, bazı yapılarda avlu etrafında konumlanan iki binadan biri güneye (kible ev), diğeri kuzeye (poyraz ev) bakmakta olup, bu iki ev aynı aile tarafından yazlık ve kışlık olarak kullanılmaktadır. Bu düzenleme, güneş ışığından maksimum düzeyde faydalanma amacıyla tercih edilmiştir. Kuzeye bakan poyraz evler, bahar ve yaz aylarında güneşi arkalarına aldıkları için kullanılırken, güneye bakan bol güneş alan kible evler ise kışın tercih edilmektedir. Kuzeye bakan evler, kullanım süresi daha kısa olduğu için genellikle iki katlıdır. Güneye bakan evler ise kullanım süresi daha fazladır, bu yüzden daha korunaklı olup, iç kapaklı pencerelere ve kalın duvarlara sahiptir, genellikle iki ya da üç katlıdır. Gaziantep'in geleneksel dokusunu oluşturan bölgelerde, arazi eğiminin az olması, parsel şekillerinin oluşumu ve yapıların parsel kullanımında esnek çözümler geliştirilmesine olanak tanımıştır. Gaziantep geleneksel evleri, genellikle dar parseller üzerinde uzun ve derin bir yerleşim planına sahip olarak inşa edilmiştir (Şekil 1). Bu yaklaşım, mevcut arazinin en verimli şekilde kullanılmasını sağlarken, aile için korunaklı ve özel bir alan sağlamaktadır. Ayrıca, topoğrafyaya uyum sağlama amacıyla bina yapımında zemine yapılan müdahalelerin minimum seviyede olduğu dikkat çekmektedir. Bu evlerde, bodrum katlarda mahzen ya da mağara kullanımının yaygın olduğu da görülmektedir (Yüce, 2010).

Şekil 1. Gaziantep yerel mimaride arazi kullanımı ve yönlenme
(Gaziantep Şahinbey Belediyesi, 2025).

Mekân organizasyonu: Geleneksel Gaziantep evleri incelendiğinde, yüksek duvarların arkasında avlu etrafına yerleştirilmiş bir plana sahip olduğu gözlenmektedir. Mezopotamya bölgesinde sıkça rastlanan ve Gaziantep yerel mimarisinin önemli unsurlarından biri olan kabaltı da bu yapılarda öne çıkar. Kabaltı, aynı konuta ait iki yapının sokak üzerinde birleşmesiyle oluşan bir yapıdır ve yarı açık bir alan sunarak kışın ve yazın yağmurdan ve güneşten ve korunma imkânı sağlamaktadır (Şekil 2). Gaziantep geleneksel evleri mekân organizasyonu incelendiği zaman Erman ve Geyyas'ında (2022) belirttiği gibi, Gaziantep geleneksel evleri, komşularla bitişik nizamda, duvarlarla çevrili avluların etrafında inşa edilmiş tek bir yapıdan veya yazlık ve kışlık olmak üzere iki ayrı binadan oluşmaktadır. Binanın alt katında, avludan merdivenle inilen ve soğuk depo olarak kullanılan bir mağara yer alır. Üst katta ise, avludan merdivenle erişilen yaşam alanları bulunur. Mekânların yönüne bakıldığında, yatma ve yaşam alanlarının genellikle güneye baktığı dikkat çekmektedir. Açık veya doğramalarla kapatılmış eyvanlar, yazın yarı açık bir alan olarak güneşten korunma sağlar ve kapı ile pencereler aracılığıyla doğal iklimlendirme imkânı sunar. Kış aylarında ise eyvan, kış bahçesi etkisiyle sera etkisi yaratarak ısınmaya katkıda bulunur. Mutfak genellikle evin arka ya da yan kısmında konumlanır ve ana sosyal alanlardan ayrılmıştır. Gaziantep geleneksel evlerinin çoğunda, hamam evin daha özel ya da iç kısmında, genellikle mutfaka yakın bir yerde yer alır. Bu düzenleme, sıcak suya kolay erişim sağlamak açısından önemli bir rol oynamaktadır (Şekil 3). İklimsel özelliklere uygun olarak, geleneksel mimaride tavan yükseklikleri genellikle 3.5 ila 4.0 metre arasında, standart ölçülerden daha yüksektir. Bu yükseklik, sıcak bölgelerde sıcak havanın yukarıda birikmesine olanak tanıyarak oturma alanlarının serin kalmasını sağlar. Bu tasarım yaklaşımı, yaz aylarında iç mekânların daha konforlu ve yaşanabilir olmasını desteklemektedir.

Şekil 2. Yerel mimaride kabaltı (Taştan, 2019).

Şekil 3. Yerel mimaride mekân organizasyonu (Serinkaya, 2017).

Yapı malzemesi: Gaziantep yerel evleri, yığma yapı tekniğiyle taş malzeme kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 4). Taş malzemenin bölgede bolca bulunması, kolay işlenebilirliği ve yerel iklim koşullarına uyum sağlaması, bu malzemenin tercih edilmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu konuda Atalar’larda (2004) detaylı bir araştırma yapmıştır. Gaziantep’in geleneksel mimarisinde, sıcak yaz iklimine uyum sağlamak için binaların dış duvarlarında, yüksek ısıl kütleye sahip yerel taş olan havara taşı tercih edilmiştir. Bu taş, dış hava sıcaklıklarının yüksek olduğu yaz aylarında, ısı transferini yavaşlatarak sıcaklığın iç mekâna ulaşmasını engellemektedir. Gece, dış ortam sıcaklığı düştüğünde, duvarlar yüksek yüzey sıcaklıkları sayesinde hızla ısı ışıma yaparak enerji kaybeder ve serinler. Bu özellik, kuru ve sıcak iklim koşullarında taş duvarların, ısıl yalıtımdan daha etkili bir enerji verimliliği sağladığını göstermektedir. Gaziantep geleneksel evlerinde, cephe duvarlar genellikle 60-100 cm kalınlığında taş duvarlarla inşa edilmiştir. İç mekânda ise tavan ve duvarlar ahşap malzemeyle kaplanmış, bu sayede ahşap, sıcak bir malzeme olarak iç mekânı taş duvarlardan yalıtmıştır (Şekil 5).

Şekil 4. Dış mekânda taş kullanımı (Yazar, 2025)

Şekil 5. İç mekânda tavanda ve duvarlarda ahşap kullanımı (Kaleoğlu Kanalcı, 2022)

Avlu: Gaziantep geleneksel evleri, içe dönük bir tasarımla avlulu olarak inşa edilmiştir. Yüksek avlu duvarları, komşu binalar veya ana yapılar, özellikle güneşin tepede olmadığı saatlerde avlu içinde gölge alanlar oluşturmaktadır. Sokak üzerindeki avlu duvarlarının yükseklikleri genellikle 4.0 ila 7.0 metre arasında değişmektedir. Bu evlerde avlu genişliği, bina genişliğinin yaklaşık olarak üç katı büyüklüğündedir. Günlük yaşam alanı olarak kullanılan avlularda mahremiyeti sağlamak için konutlar arasındaki görsel bağlantılar mümkün olduğunca kesilmiştir. Avluların ortasında, gane adı verilen ve günlük işlerde de kullanılan havuzlar yer almaktadır. Bu havuzlar, ortamın nem oranını artırıp serinlik hissi yaratmaktadır. Ayrıca, avlunun bir köşesine veya ortasına dikilen çınar ve selvi gibi ağaçlar, yaz aylarında konut ve avlu içindeki ısıma ve güneş ışığı etkisini azaltmaktadır (Karşılığil Ünal, 2007), (Şekil 6).

Şekil 6. Gaziantep yerel mimaride avlu (URL 1).

Açıklıklar (kapı ve pencere): Yapılar yazlık ve kışlık olarak ayrılmış birden fazla binadan oluşuyorsa, cephelerdeki doluluk ve boşluk oranları da farklılık göstermektedir. Kışlık evler, daha az açıklıklı olarak tasarlanmaktadır. Pencereilerin iç kısmında iki kapaklı ahşap panjurlar yer almaktadır. Bu panjurlar, yazın doğrudan gelen güneş ışınlarını ve ısınımı engellerken, kışın soğuk havanın etkisini azaltır (Şekil 7). Gaziantep geleneksel evlerinde odalara genellikle sofalar üzerinden giriş yapılmaktadır. Sofadan odaya geçişi sağlayan kapının bir ya da iki tarafında, odanın diğer pencereleriyle aynı özelliklere sahip pencereler yer almaktadır. Bu pencereler, yarı açık bir alan olarak tasarlanan eyvanlar kullanılarak doğal aydınlatma ve çapraz havalandırma sağlamak amacıyla yapılmıştır (Atalar, 2004). Kuş pencereleri ise genellikle oda pencereleriyle aynı hizaya, biraz daha yukarıda konumlanmış, çeşitli şekillerde tasarlanmış pencerelerdir (Şekil 8). Bu pencereler, odanın daha iyi aydınlatılmasını sağlayarak, doğrudan gelen ısınımı engelleyip ve ısınan havanın yükselerek hava dolaşımını artırmaktadır. İç kısımlarında bir kapakla kapatılan kuş pencerelerinin, ortalama boyutları ise 35x60 cm'dir (Erman ve Geyyas, 2022).

Şekil 7. Gaziantep yerel mimaride panjur kullanımı (Yazar, 2025).

Şekil 8. Gaziantep yerel mimaride kapı ve Pencereler (Yazar, 2025).

Cumba: Cumba, bazı Gaziantep geleneksel evlerinde yer alan ve öne çıkan bir mimari unsurdur (Şekil 9). Estetik bir katkı sunmanın yanı sıra, cumba iç mekânın genişlemesine olanak tanır, doğal ışık miktarını artırır ve dış manzaralara erişim sağlamaktadır. Fonksiyonel bir tasarım ögesi olan bu yapı elemanı, Gaziantep yerel evlerinde genellikle 1.0 - 1.5 metre uzunluğunda, dikdörtgen ya da kemerli şekillerde tasarlanmıştır. Geniş açıklıkları sayesinde cumba, hava sirkülasyonunu ve havalandırmayı iyileştirme konusunda da önemli bir rol oynamaktadır (Kaleoğlu Kanalcı, 2012).

Şekil 9. Gaziantep yerel mimaride cumba (Dik, 2006).

3.2. Lefkoşa Surlariçi

Stratejik konumu ve coğrafi özellikleri nedeniyle Kıbrıs, tarih boyunca farklı kültürler ve toplumların uğrak noktası olmuştur. Tüm bu insan hareketlerine rağmen Kıbrıs'ın kendine has yerel bir mimarisi oluşmuştur. Bu yerel mimariyi Lefkoşa Kenti Surlar içinde de görmekteyiz. Lefkoşa Kenti, Akdeniz ikliminin etkisinde olmasına rağmen, iç bölgede bulunması nedeniyle daha çok karasal bir iklim özelliği taşımaktadır. Yazları sıcak ve kurak, kışları ılıman ve yağışlıdır Lefkoşa'da yılın en düşük sıcaklık değeri 9,0 C°, en yüksek sıcaklık değerinin ise 40,0 C° üzerinde olduğu görülmektedir (Gezer, 2013).

3.2.1. Lefkoşa Surlariçi Geleneksel Evleri

Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel evler, kentin tarihî dokusunu oluşturan önemli unsurlardan biridir ve bölgenin kültürel, iklimsel ve tarihi dinamiklerini yansıtan özgün yapılar arasında yer alır. Bu evler, çoğunlukla arka avlulu, tek ya da iki katlı olup, yerel malzeme ve mimari tekniklerle inşa edilmiştir. Yeniden işlevlendirme yoluyla günümüz koşullarına uyarlanarak yaşatılan bu yapılar, geçmişle kurulan fiziksel ve duygusal bağın sürdürülebilirliğini sağlar. Geleneksel yapı teknikleri, doğal havalandırma, gölgeleme ve yerel iklime uygun planlama gibi çevresel tasarım ilkeleriyle desteklenmiştir. Bu sayede evler, sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik açısından da değer kazanmıştır. Her bir yapı, toplumun belleğini taşıyan birer kültürel miras ögesi olarak korunmakta ve geleceğe aktarılmaktadır (Altan, 2016; Pulhan, 1997). Aşağıda, Lefkoşa Surlariçi'nin geleneksel mimarisine ait temel özellikler vurgulanmıştır:

Arazi kullanımı ve yönlenme: Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel evlerin arazi kullanımı ve yönelimi, şehrin sosyal yapısıyla ve çevreyle uyum sağlama gerekliliği doğrultusunda şekillenmiştir. Sıkışık yapı düzeni ve dar sokaklar, Surlariçi'ndeki sınırlı alanın bir yansımasıdır (Şekil 10). Bu sınırlamalar, evlerin mevcut araziye en etkin biçimde değerlendirecek şekilde tasarlanmasına neden olmuş, genellikle derin planlı ve dar cepheli olarak inşa edilmiştir. Evlerin yönelimi ise büyük ölçüde çevresel koşullara, özellikle de sıcak Akdeniz iklimine uyum sağlama ihtiyacına göre belirlenmiştir. Geleneksel yapılar, doğal unsurlardan yararlanarak yaşam konforunu artıracak şekilde yönlendirilmiştir. Sokaklar genellikle doğu-batı doğrultusunda uzanır. Konut yerleşiminde hâkim rüzgârlar belirleyici olup, kışın soğuk kuzey rüzgârlarından korunacak, yazın ise batı ve kuzeybatıdan esen serinletici rüzgârlardan faydalanacak düzenlenmiştir. Yapıların en uzun cephesi, günün en sıcak saatlerinde güneş ışığını en aza indirip gölgeyi artıracak bir doğrultuda konumlandırılmıştır (Oktay ve Önal, 1998).

Şekil 10. Lefkoşa Surlariçi yerel mimaride arazi kullanımı ve yönlenme (URL 2).

Mekân organizasyonu: Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel evlerin konut tipolojileri incelendiğinde, yapıların genellikle simetrik plan ve orta sofalı oldukları görülmektedir. Alt katta sokağa bakan iki oda ve avluda yer alan mutfak, hamam gibi ıslak hacimler bulunurken, üst katta yaşam odaları ve cumbalı bir orta sofa yer almaktadır. Geleneksel evler genellikle iki katlıdır; zemin kat hizmet amaçlı kullanılırken, üst katlar yatma alanları olarak düzenlenmiştir (Şekil 11,12). Bu dikey yapılaşma, sınırlı alanı etkin bir şekilde değerlendirme imkânı sunmuştur. Alt katlar daha az mahremiyet gerektiren işlevlere ayrılırken, üst katlar daha özel ve sakin yaşam alanlarını barındırmaktadır. Yaz aylarında serinlik sağlamak için iç mekânlarda tavan yüksekliği genellikle 3.5-4.0 metre arasında tasarlanmıştır, böylece insan boyunu (yaklaşık 1.75m) aşan yüksekliklerde sıcak hava birikimi önlenmektedir (Koşanlar, 2019).

Şekil 11. Lefkoşa Surlariçi yerel mimaride İki katlı yapılar (URL 3).

Şekil 12. Lefkoşa Surlariçi yerel mekân organizasyonu (URL 4).

Yapı malzemesi: Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel yapılarda cephe malzemesi olarak kerpiç ve taş kullanılmıştır (Şekil 13). Duvarlarda dolgu malzemesi olarak kerpiç bloklar kullanılırken, köşelerde Kıbrıs'a özgü yerel bir malzeme olan sarı taş düşey taşıyıcı eleman olarak görev yapmıştır. Ahşap, geleneksel yapıların birçok bölümünde önemli bir malzeme olarak öne çıkmaktadır. Kapı, pencere ve tavan yapımında yaygın olarak kullanılan ahşap, çok katlı evlerin üst katlarını destekleyen kirişlerde de sıkça tercih edilmiştir (Şekil 14). Bunun yanı sıra, panjur ve balkonların inşasında da kullanılan ahşap, gölgeleme ve güneşten korunma amacıyla tasarlanmıştır (Philokyprou vb., 2017).

Şekil 13. Cephede taş kullanımı
(Yazar, 2024).

Şekil 14. Tavanda ahşap kullanımı
(Yazar, 2024).

Avlu: Geleneksel evler, bitişik nizamda ve genellikle arka avlulu bir düzenle inşa edilmiştir. Mimari detayları ve boyutları mütevazı olan bu evlerin neredeyse tamamında, iç mekânlar çok işlevli bir avlunun etrafında şekillendirilmiştir. Surlariçi yerel mimarisinde avlu, en yaygın açık alan unsurudur ve Surlariçi’ndeki konutların çoğunda görülür. Avlular genellikle düzensiz veya dikdörtgen bir plana sahiptir ve bir ya da iki katlı yapılarla yüksek çevre duvarları tarafından çevrelenir. Evler, genellikle iç mekânlara ışık ve hava akışı sağlamak, aynı zamanda aile etkinlikleri için alan yaratmak amacıyla avlulu olarak tasarlanmıştır. Genellikle, günlük işler için kullanılan bu avlular, aynı zamanda mahremiyet sağlamaktadır. Lefkoşa Surlariçi’ndeki bazı evlerde küçük bir havuz ve birkaç ağacın yer aldığı avlular, yarı özel ya da özel bir dış mekân oluşturur. Havuz, alanın nem oranını artırarak serinlik hissi verirken, ağaçlar gölge sağlayarak güneş ışığının etkisini azaltır (Ekim, 2012; Laleci, 2017), (Şekil 15).

Şekil 15. Lefkoşa Surlariçi yerel mimaride arka avlu (Yazar, 2024).

Açıklıklar (kapı ve pencere): Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel evlerde kapılar, genellikle mütevazı yüksekliklere sahip cephelerde yer alan ve ev sahibinin sosyal statüsünü dış dünyaya yansıtan önemli bir mimari öğedir. Bu evlerde zemin kattaki pencereler genellikle göz hizasından daha yukarıda konumlandırılmıştır ve çift kapaklı ahşap panjurlarla donatılmıştır. Panjurlar, yaz aylarında doğrudan güneş ışınlarını engelleyerek iç mekânı serin tutarken, kışın ise soğuk havanın etkisini azaltmaktadır (Şekil 16). Bu konuda Koşanlar (2019) da detaylı bir araştırma yapmıştır. Osmanlı döneminde inşa edilen bu yapıların temel tasarım nedeni mahremiyet sağlamaktır. Ancak, İngiliz dönemine geçişle birlikte, Surlariçi'ndeki geleneksel Osmanlı yapıları daha dışa dönük bir yapı kazandı ve sokak yaşamına daha açık hale geldi. Bu dönüşüm, zemin kattaki pencerelerin sayısında ve boyutlarında bir artışla kendini gösterdi.

Şekil 16. Lefkoşa Surlariçi yerel mimaride sokak cephesi (Yazar, 2024).

Cumba: Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel evlerin en belirgin özelliklerinden biri olan cumba, süslü kornişler veya ahşap panjurlar gibi dekoratif detaylarla zenginleştirilmiş olup, evin kültürel kimliğini ve zanaatkarlığını sergileyen bir mimari unsurdur. Lefkoşa'nın sıcak yazları ve ılıman kışlarıyla karakterize edilen Akdeniz iklimi, cumbaların tasarımında etkili olmuştur. Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel evlerde yer alan cumbalar, iç mekâna daha fazla doğal ışık girmesini sağlamaktadır. Duvarın dışına doğru taşarak daha geniş bir pencere açıklığı oluşturur ve özellikle üst katlardaki odaların güneş ışığından daha yoğun biçimde yararlanmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca, cumbalar havalandırma işlevi de görür; uzun pencere yapıları, hava akışını artırarak iç mekânın serinlemesine yardımcı olur (Turkan, 2018), (Şekil 17). Bununla birlikte, cumbalar yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda estetik bir değere de sahiptir. Surlariçi bölgesindeki geleneksel evlerin en belirgin özelliklerinden biri olan cumbalar, sokaklarda çıkıntılı bir yapı dizisi oluşturarak evlerin dış cephelerine görsel bir zenginlik katmaktadır.

Şekil 17. Lefkoşa Surlariçi yerel mimaride cumba (Yazar, 2024).

4. GAZİANTEP ve LEFKOŞA KENTİ SURİÇİNDEKİ GELENEKSEL EVLERİN TERMAL KONFOR (DOĞAL İKLİMLENDİRME) AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gaziantep ve Lefkoşa Surlariçi, yerel iklimlerine uygun mimari tasarımlar sergileyerek, geleneksel yapıların stratejik yönlendirme ve doğal havalandırmayla termal konforu sağladığı görülmektedir.

Gaziantep'teki yerel konutların termal konforu sağlamasının esas nedeni, bölgenin kuru, sıcak yazları ve yağışlı, soğuk kışlarına yönelik tasarım stratejileri ve mimari özelliklerin bir sonucudur. Dar sokaklar, yüksek duvarların oluşturduğu gölgeler sayesinde doğrudan güneş ışığına maruz kalma süresini azaltırken, evler, güneş ışığını ve doğal havalandırmayı en üst seviyeye çıkarmak için dikkatlice yönlendirilmiştir. Örneğin, yapılar genellikle iki farklı yönelime göre yerleştirilmiştir; biri yazın serinlik sağlamak amacıyla kuzeye, diğeri ise kışın ısınma amacıyla güneye bakacak şekilde yerleştirilmiştir. Gaziantep'in yerel yapılarındaki kabaltı yapısı, iki binanın bir araya gelerek yarı kapalı alan oluşturmasıyla yağmurdan ve güneşten korunmayı sağlamaktadır. Yaşama alanları güneye doğru yerleştirilerek kış aylarında güneşten daha fazla yararlanmayı sağlayıp, eyvan ise kışın ısınma, yazın ise serinlik sağlamaktadır. Hamam ve mutfak gibi alanlar, yapının işlevselliğini artıracak şekilde evin iç kısımlarında yer almaktadır. Bu tasarım ilkesi, Gaziantep'in iklimine uygun olarak işlevsellik ve rahatlık sunmaktadır. Ayrıca, yapılardaki kuş pencereleri ve yüksek tavanlar yaklaşık 3,5 ila 4.0 metre, sıcak havanın yükselmesini sağlayarak, iç mekânın serin olmasına katkı sağlamaktadır. Yerel malzeme olarak havara taşının kullanılması, yapılarda termal konfor açısından önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel yapılardaki kalın taş duvarlar, ısı depolama kapasitesiyle, gündüzleri ısıyı emip geceleri ise ısıyı yavaşça salarak iç mekândaki sıcaklığın dengelemesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, yapıların tasarımında, yaşam alanlarını doğrudan güneş ışığından koruyan, evin içinde serin ve gölgeli alanlar oluşturan avlular yer almaktadır. Bu avlular, gane (havuz) adı verilen su öğelerini içermektedir, bu da ortamdaki nem oranını arttırıp havayı serinletmektedir. Bir diğer deyimle evaporatif soğutma elde edilmiştir. Ayrıca asma ya da servi gibi ağaçların varlığı da gölge sağlayarak yazın serinliği arttırıp, termal konfora katkıda bulunmaktadır. Bazı geleneksel yapılarda bulunan cumba ise, evin içinde havanın dolaşmasına olanak tanır, yaz aylarında termal konforu sağlamak için büyük bir öneme sahiptir.

Lefkoşa Surlariçi'ndeki geleneksel yapılar da, mimarının belirli kültürel miras bağlamında ve iklime nasıl uyum sağladığına dair önemli veriler sunmaktadır. Bu yapılar, yerel Akdeniz iklimini anlamayı yansıtarak, ılıman kışlar ve sıcak yazlara göre karakterize edilip, fonksiyonel ve estetik değerleri korunurken, termal konforu en üst seviyeye ulaştırmak üzere tasarlanmıştır. Surlariçi'nin sıkışık yerleşimi ve dar sokakları, doğal havalandırmayı artırarak, yapıların doğrudan güneş ışığı almasını engelleyecek şekilde yönlendirilmesine imkân tanımaktadır. Lefkoşa Surlariçi'ndeki bazı evlerdeki avlular, küçük havuzlar ve ağaçlar ile yarı özel veya özel dış mekânlar oluşturur; havuz, nem oranını artırarak serinlik sağlarken, ağaçlar gölge yaparak güneş ışığının etkisini azaltır ve bu sayede evaporatif soğutma elde edilmiştir. Cumba gibi unsurlar ve tavan yüksekliği yaklaşık olarak 3.5 ile 4.0 metre olan yapılar, hava akışını sağlayarak iç mekânın serin olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, kerpiç, taş ve ahşap gibi yerel malzemeler, yapıların termal kütlesiyle birleşip, gündüzleri ısıyı emerek geceleri ise serbest bırakarak iç ortam sıcaklıklarını düzenlemektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Gaziantep ve Lefkoşa Surlariçi geleneksel evlerinin yerel mimari karakteristikleri

Kriter	Gaziantep	Lefkoşa Surlariçi
Arazi Kullanımı ve Yönlenme	Yapılar genellikle kuzey ve güney yönlerinde konumlanarak mevsimlere göre güneşten maksimum fayda sağlanmaktadır. Dar sokaklar ve yüksek duvarlar sayesinde gölgelenme artırılmaktadır.	Yapılar sıkışık yerleşim düzeninde yer almakta, dar sokaklar aracılığıyla doğal havalandırma sağlanmaktadır. Güneş ışığından korunmak için yönlenme stratejik şekilde ayarlanmaktadır.
Mekân Organizasyonu	Yaşam alanları güneye yerleştirilerek kışın ısınma sağlanmaktadır. Eyvan yazın serinlik, kışın ısınma amacıyla kullanılmaktadır. Hamam ve mutfak iç kısımlarda yer almakta, kabaltılar yarı açık alan oluşturarak gölge ve koruma sağlamaktadır.	Avlular, yarı özel alanlar olarak organize edilmekte, yaşam alanları bu avlular etrafında şekillenmektedir. Mekânlar, yaz aylarında serinliği artıracak şekilde ağaç ve havuz gibi unsurların etrafında konumlandırılmaktadır.
Yapı Malzemesi	Havara taşı gibi yerel malzemeler kullanılmaktadır.	Kerpiç, taş ve ahşap gibi yerel malzemeler kullanılmaktadır.
Avlu	Avlular, iç mekânları doğrudan güneşten koruyarak gölgeli ve serin alanlar yaratmaktadır. Gane (havuz)	Avlular, küçük havuzlar ve ağaçlarla donatılarak serinlik sağlamakta ve yarı özel açık mekânlar oluşturmaktadır. Su ve bitki öğeleri

	ve ağaçlar ile evaporatif soğutma sağlanmaktadır.	sayesinde ortam nemi artırılarak evaporatif serinlik elde edilmektedir.
Açıklıklar (Kapı, Pencere)	Kuş pencereleri, 3,5–4,0 m tavan yüksekliği sıcak havanın yükselmesini sağlamaktadır.	Pencere ve kapı açıklıkları, yapının iç hava dolaşımını artıracak şekilde yerleştirilmiştir. 3,5–4,0 m tavan yüksekliği hava akışını artırmaktadır.
Cumba	Bazı evlerde bulunan cumbalar hava dolaşımına katkı sağlamakta, yazın iç mekân serinliğini artırmaktadır. Özellikle hava akımını yönlendiren bir unsur olarak kullanılmaktadır.	Cumbalar iç hava dolaşımını artırmakta ve güneşten korunma sağlamakta, iç mekânda termal dengeye yardımcı olmaktadır. Hem estetik hem işlevsel olarak önemli bir mimari öğedir.

Sonuç olarak, farklı iklim koşullarına sahip Gaziantep ve Lefkoşa Kenti Surlarıçi geleneksel yapıları, iklime duyarlı mimari çözümleriyle, sürdürülebilir mimari açısından önemli örnekler sunmaktadır. İki farklı bölgede de geleneksel yapılar, termal konforu sağlamak amacıyla yerel iklimle uyumlu, özenli mekânsal organizasyon ve doğal malzemeler gibi tasarım yaklaşımlarını bir araya getirmiştir. Gaziantep ve Lefkoşa Kenti Surlarıçi'ndeki, yerel malzemelerin kullanımını, stratejik yönlendirmeyi ve doğal havalandırmayı ön planda tutan sürdürülebilir yapı teknikleri geliştirilmiş, böylece mekanik soğutma ve ısıtma sistemlerine olan bağımlılık minimum seviyeye indirgenmiştir. Bu yerel yapılar, termal konforu sağlayarak, aynı zamanda kültürel kimlik duygusunu yaratarak bugün ile geçmiş arasındaki bağı güçlendirmektedir. Yaklaşımlar iklimsel koşullara göre değişse de, her iki bölgede geleneksel tasarımın çağdaş ihtiyaçlara iklim dostu ve sürdürülebilir bir şekilde nasıl karşılık verebildiğini ortaya koymaktadır.

5. SONUÇ

Bu araştırma, Gaziantep ve Lefkoşa Surlarıçi'ndeki geleneksel yapıların, termal konfor bağlamında incelenmesini ve bu geleneksel yapıların yerel iklim şartlarına nasıl uyum sağladığını ortaya koymaktadır. Farklı iklim koşullarına sahip iki bölgede, yerel mimari, çevresel faktörlere bağlı olarak gelişip, hem kullanıcı konforunu sağlayıp hem de sürdürülebilirlik prensiplerini de desteklemiştir. Geleneksel yapıların termal konfor bağlamında incelenip değerlendirilmesi, sürdürülebilir mimari yaklaşımının geçmişte nasıl uygulandığını anlamak açısından son derece önemlidir. Geleneksel konutlar, doğanın sunduğu kaynakları etkin bir şekilde kullanarak ve yerel iklim koşullarını göz önünde bulundurarak, kullanıcılarına konforlu ve sağlıklı yaşam alanları sunmuştur. Bu yapılar, çağdaş mekanik sistemlerin olmadığı dönemlerde, iç mekân sıcaklıklarını düzenlemek için doğal unsurlardan yararlanmış ve böylece enerji gereksinimi en aza indirilmiştir.

Gaziantep ve Lefkoşa'daki geleneksel mimari, sağladığı termal konfor yöntemleriyle günümüz sürdürülebilir mimarlık ilkelerine doğrudan katkı sunmaktadır. Her iki kentte de görülen kalın taş duvarlar, yerel malzeme kullanımı, avlular, doğal havalandırma, yüksek tavanlar ve gölgeleme unsurları, yalnızca işlevsel ve estetik değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliği destekleyen özellikler sunmaktadır. Bu örnekler, geleneksel yapıların iklim odaklı çözümleriyle modern sürdürülebilir tasarımlara ilham verdiğini göstermektedir. Bu yerel yapılar, sıcak yaz aylarında serinliği sağlamak, soğuk kış aylarında ise ısı kaybını önlemek amacıyla, doğal kaynaklardan faydalanarak termal konforu ve düşük enerji tüketimini elde etmeyi başarmıştır. Bu geleneksel konutlar hem termal konforu sağlayıp hem de kültürel ve toplumsal sürdürülebilirliği desteklemektedir. Yapıların avlu gibi sosyal alanlar etrafında oluşması, toplumsal dayanışmayı artıran ve komşuluk ilişkilerini güçlendiren bir yapının oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca yerel malzeme kullanımı, doğal kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Yerel mimarının bu şekilde enerji etkinliği, sosyal dayanışma ve çevresel etki gibi unsurları bir arada sunma şekli, günümüzdeki sürdürülebilir mimarlık anlayışı için değerli bir miras oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, geleneksel yapılar, çevresel sürdürülebilirliği destekleyen ve termal konforu doğal yöntemlerle sağlayabilen yapılar olarak, günümüz mimarlık anlayışına ilham vermektedir. Çağdaş mimarının karşılaştığı sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği sorunları, yerel mimari öğelerinin tekrar değerlendirilmesiyle büyük oranda çözülebilir. Bu yapılar, doğal kaynakları verimli kullanarak, enerji tüketimini azaltıp, çevresel, kültürel ve toplumsal sürdürülebilirliği de desteklemektedir. Dolayısıyla, geleneksel mimarının bugünün yapılarına entegre edilmesi, yarının daha enerji verimli ve çevre dostu yapılarının da temelini oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- Allen, R. C. (2017). *The industrial revolution: A very short introduction* (Vol. 509) Oxford University Press.
- Altan, Z. (2016). *Gizemli Kıbrıs. Lefkoşa*: Okman Printing, 307-385.
- Atalar, A. (2004). *Osmanlı Dönemi Antep evleri* (1. Baskı). Kanaat Baskıevi.
- Bekar, İ., ve Altuntaş, S. K. (2021). Kullanıcı gereksinimleri özelinde geleneksel konutların mekânsal okumaları. *International Journal of Mardin Studies*, 2(1), 83-103. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijms/issue/63027/957076>
- Bennetts, H., Radford, A., ve Williamson, T. (2003). *Understanding sustainable architecture*. Taylor & Francis.
- Çiğın, A., ve Yamaçlı, R. (2020). Doğal enerji, sürdürülebilir kalkınma ve mimarlık politikaları. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(1), 554-571. <https://doi.org/10.29130/dubited.603746>
- Deringöl, T. (2015). *Sürdürülebilir çağdaş konut tasarımında Gaziantep'in yerel mimarisinden öğrenilenler* (Yayın No. 418863) [Yüksek lisans tezi, Selçuk üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Dik, G. (2006). *Kültür varlığı sivil mimarlık ürünlerinde işlev değişiklikleri sonucu ortaya çıkan sorunlar: Gaziantep merkezi örneği* (Yayın No. 183593) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ekim, E. (2012). *Türk Evinde Yaşam Alanı: Avlu* (Yayın No. 350544) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erman, O., ve Geyyas, L. F. (2022). Konut ve kültür ilişkisi bağlamında Gaziantep geleneksel konutunda üretimin mekâna yansımaları. *Milli Folklor Dergisi*, 17(135), 173-189. <https://openaccess.hku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11782/2971>
- Gezer, H. (2013). Geleneksel Safranbolu evlerinin sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12(23), 13-31. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ticaretfbid/issue/21363/229151>
- Kaleoğlu Kanalcı, A. (2012). *Geleneksel Gaziantep evleri yapı üretimi analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Karaaslan, M. (2020). *İmara aykırı gelişen Gaziantep Çıksorut bölgesinin güncel şehirsiz dokusunun incelenip iyileştirilmesine yönelik çözüm önerileri* (Yayın No. 756255) [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karslıgil Ünal, G. (2007). Antep Evi: Günlük yaşamın özel alanı. Dört yanı Dağlar Bağlar, *İstanbul Yapı Kredi Yayınları*. 177-199.
- Koşanlar, E. (2019). *Lefkoşa geleneksel Türk evlerinin iç mekân öğeleri üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Laleci, S. (2017). *Historical courtyard houses in Old Nicosia* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Nagashima, K., Tokizawa, K., ve Marui, S. (2018). Thermal comfort. *Handbook of Clinical Neurology*, 156, 249-260. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-63912-7.00015-1>
- Oktay, D. ve Önal, Ş. (1998). Analysis of residential outdoor spaces in Cypriot towns. *Open House International Journal*, 23 (1), 22-31.
- Philokyprou, M., Michael, A., Malaktou, E., ve Savvides, A. (2017). Environmentally responsive design in Eastern Mediterranean. The case of vernacular architecture in the coastal, lowland and mountainous regions of Cyprus. *Building and Environment*, 111, 91-109. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S036013231630402>.
- Pulhan, H. (1997). *Influence of the cultural factors on spatial organization of the Traditional Turkish House of Lefkoşa* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Schwab, K. (2019). *Dördüncü sanayi devrimini şekillendirmek*. Optimist Yayın Grubu.
- Serinkaya, E. Y. (2017). Mutfak kültürünün Gaziantep'in geleneksel konutlarında incelenmesi. *Artium*, 5(1), 27-41. <http://artium.hku.edu.tr/tr/download/article-file/279821>
- Şahinöz, A. (2019). Sürdürüleemeyen “Sürdürülebilir Kalkınma”. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 77-101. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ufuksbedergi/issue/57470/815064>

- Turkan, Z. (2018). Kıbrıs'ta Osmanlı Dönemi XIX. y.y. Türk evlerinde bir karakteristik: Cumba. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 565-577. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1410
- Uğur, H. (2004). *Geleneksel şehirsal mekânlar, değerlendirme ve korumaları bağlamında sistematik yaklaşım-Gaziantep Örneği* (Yayın No. 152280) [Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yüce, B. (2010). *Osmanlı Son Dönemi ile Erken Cumhuriyet Dönemi arasında Gaziantep'te mimari dokunun değişimi (1839-1950)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi

İnternet Kaynakları

- URL 1: <https://x.com/antolojiante/status/1266661566654676992> [Erişim: 20.11.2024]
- URL 2: https://ebrary.net/219917/sociology/rehabilitation_walled_city_nicosia_cyprus_awarded_2005_2007 [Erişim: 05.08.2025]
- URL 3: <https://www.alamy.com/street-in-the-old-town-of-nicosia-since-1964-a-dead-end-street-that-ends-at-the-green-line-the-church-tower-is-already-in-the-south-of-the-divided-city-arabahmet-mahallesi-cyprusimage546005875.html> [Erişim: 20.11.2024]
- URL 4: <https://docs.neu.edu.tr/library/6538370750.pdf> [Erişim: 05.08.2025]